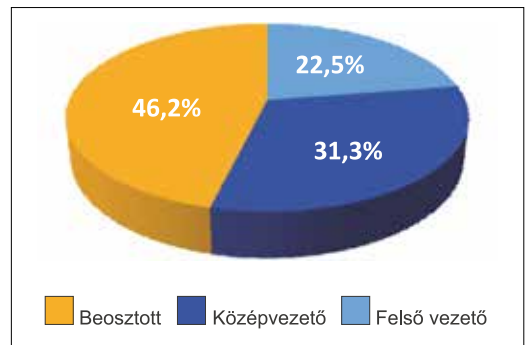

Hiányszakmák, hiányzó szakmák

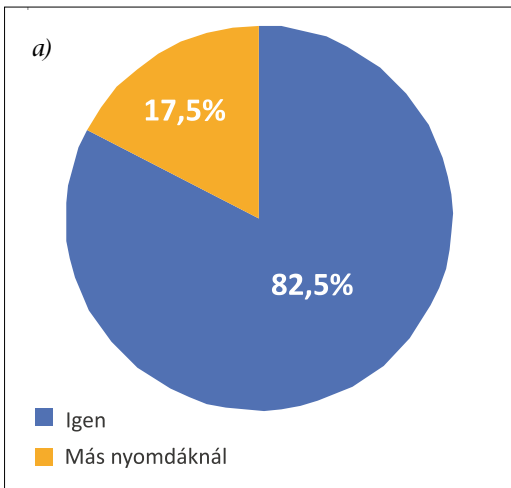
Békésy Pál
mondAt Kft.

Nyomdászok egymás közötti beszélgetései során többször felmerül az a probléma, hogy kevés a szakember. Ahogy a hirdetéseket nézegetjük, többnyire mindig ugyanazokra a pozíciókra keresnek embereket. A megfelelő jelentkezők száma egyre kevesebb, s az eltelt idő, mire az állást sikerül betölteni, egyre hosszabb. Többnyire CtP-operátort és gyártás-előkészítőt keresnek a nyomdák, könyvkötő és gépmester mellett. A különbség az, hogy könyvkötő- és gépmesterképzés létezik, de olyan szakma, mint CtP-operátor vagy gyártás-előkészítő nincs. Felmerült bennünk az a gondolat, ha ezeket a munkaköröket szakmaként lehetne oktatni, tervezhetnénk a nyomdák a végzős diákokkal, s a képzést is a nyomdaipar igényeihez lehetne illeszteni. A tanulmányok alatt a diákok szerződést köthetnének egyes nyomdákkal, és a kihelyezett szakmai gyakorlat keretében megismerhetnék a nyomda sajátosságait. Így a sikeres vizsga után biztos elhelyezkedési lehetőségük lenne, a nyomda pedig megfelelő alapokkal rendelkező szakmunkást alkalmazhatna.

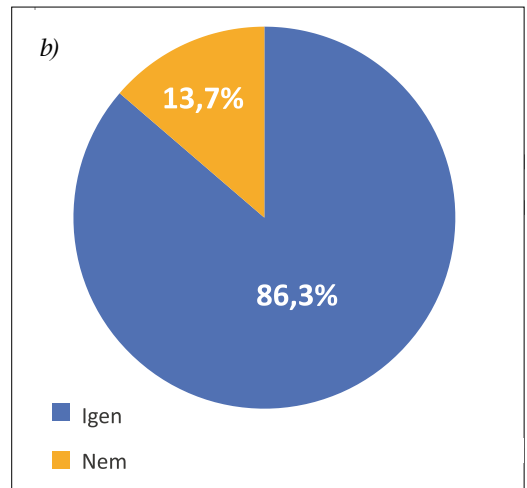
Elkészítettünk egy kérdőívet, s arra kértük a nyomdaiparban és a kapcsolódó iparágakban dolgozó szakembereket, hogy a kitöltéssel mondják el véleményüket: egyetértenek-e azzal, hogy a CtP-operátor és gyártás-előkészítő munkakört szakmaként oktassák. Összeállítottunk néhány jellemző témát, melyek oktatása kapcsolódhatna ezekhez a hiányzó szakmákhoz, s kíváncsiak voltunk arra is, hogy a témakörök oktatásáról mi a vélemény.

1. ábra. Kitöltők cégen belüli megoszlása

2/a ábra. Tapasztal-e munkaerőhiányt? válaszai százalékban

2/b ábra. Nehezebb-e találni CtP-operátort? szavazat válaszai százalékban

A nyári szabadságok és a szűkös kitöltési határidő ellenére sok választ kaptunk, ami azt jelenti, hogy a szakma nem közömbös a kérdések iránt.

OFSZET FORMAKÉSZÍTŐ

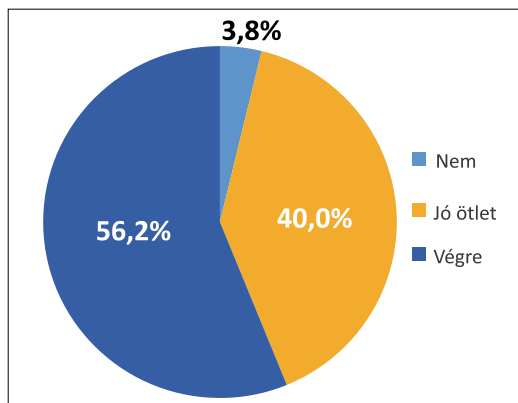
A megkérdezettek 97,5%-a dolgozik a nyomdaiparban vagy ahhoz kapcsolódó iparágban. A cégnél elfoglalt pozíció alapján, ahogy az 1. ábrán is látható, a felső vezetők és középvezetők összesen a válaszadók 53,8%-át adták, míg a beosztottak a 46,2%-át. (2018. augusztus 13-i adat, a kérdőív kitöltése a cikk írásakor is folyik.)

A kitöltők 82,5%-a napi szinten tapasztalja a munkaerőhiányt, 17,5% más nyomdánál hallott erről a problémáról, de őket nem érinti, ahogy a 2/a ábrán látható. A válaszadók 86,3%-a szerint a CtP-operátori munkakörre egyre nehezebb szakembert találni. Ezt mutatja a 2/b ábra diagramja.

A két százalékeloszlás között némi eltérés látható, ami nem számottevő, de azok közül, akik nem tapasztalnak közvetlenül, saját nyomdájukban munkaerőhiányt, néhányan mégis úgy érzik, hogy CtP-operátort manapság nehezebb találni.

Arra a kérdésre, hogy mit szólnának, ha a CtP-operátor iskolai keretek között ofszet formakészítő szakmaként kerüljön oktatásra, a megkérdezettek csupán 3,8%-a mondott nemet, ami a kitöltők nagyon kis részét jelenti csak, ahogy a 3. ábrán látható.

Persze felmerül az a kérdés is, hogyan képzeljük el a CtP-operátor beosztást felváltani készülő ofszet formakészítő feladatait a nyomdai gyártás során. Az ofszet formakészítő feladata a beérkezett PDF-állományok ellenőrzése, esetleges javí-

3. ábra. Az ofszet formakészítő szakma támogatottsága

tása, a szükséges színkonverziók végzése, hogy az megfeleljen a vonatkozó szabvány által előírt követelményeknek. Megfelelő szintű és mérés-technikai ismeretekkel rendelkezve képesnek kell lennie a munkakörhöz kapcsolódó mérések elvégzésére. Elvárás minden, az osztályt és a termelést érintő problémák megoldásában való proaktív részvétel. Tehát az Ofset formakészítő, mint szakmunkás vagy inkább technikus, egy átfogó nyomdaipari ismeretekkel rendelkező ember, aki ismeri mind a számítógépeket, mind a lemez-készítést végző gépeket, és ismeri és használni tudja az azokon futó programokat. Képes a munkatársa termelési utasításait értelmezni, s azok alapján a digitális montíringot elkészíteni, a nyomóformát elkészíteni. Ezek megfelelő ellátásához magas elméleti és gyakorlati tudással kell rendelkeznie. Képesnek kell lennie a megrendelőkkel kommunikálni akkor is, ha az külföldi. Így legalább levelezésben megfelelő angol-tudással kell rendelkeznie.

Ezeket végiggondolva, állítottunk össze néhány jellemző témakört, melyek ismerete az Ofset formakészítő technikus képzésében szükségesnek tűnik. Természetesen nem tudtunk a teljességre törekedni. A témakörökről is megkérdeztük a szakemberek véleményét. A kérés arra irányult, hogy jelölje be a következő témakörök közül azokat, melyeket szükségesnek lát az Ofset formakészítő szakma oktatásánál.

- ♦ angol nyelv (68,8%)
- ♦ számítástechnikai alapismeretek (90%)
- ♦ tipográfia (72,5%)
- ♦ szintan, színmérés (82,5%)
- ♦ color management (82,5%)
- ♦ Scroll felhasználói szint (51,2%)
- ♦ kötetzeti technológiák, hajtogatások (77,5%)
- ♦ csomagolástechnológia (36,3%)
- ♦ ofszetnyomtatás (91,3%)
- ♦ egyéb nyomtatási technológiák (55%)
- ♦ digitális nyomtatás (68,8%)
- ♦ papíripari ismeretek (82,5%)
- ♦ gyártás-előkészítési alapismeretek (82,5%)
- ♦ egy kilövés-készítő, workflow alapú program elsajátítása (87,5%)
- ♦ PDF szerkesztése (82,5%)
- ♦ ISO 12647-2 szabvány (50%)
- ♦ Adobe Illustrator és Adobe InDesign programok alapismerete (66,3%)
- ♦ Adobe Acrobat Professional/Distiller ismerete (77,5%)
- ♦ Preflight (70%)

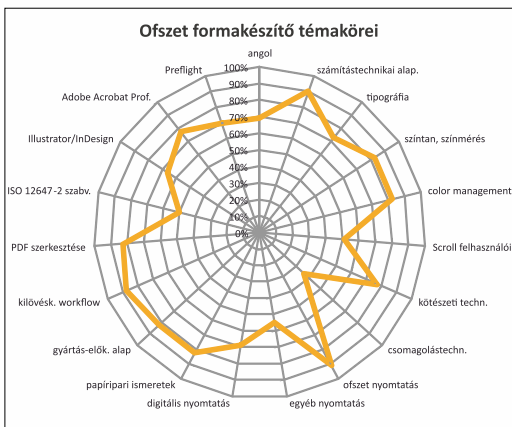
A témakörök végén zárójelben feltüntetettük, hogy a kitöltők hány százaléka értene egyet annak oktatásával. Az eredményt grafikusán is szemléltettük a 4. ábrán. Most csak azokra az elgondolkodtató témákra térünk ki, melyek kevés szavazatot kaptak, hiszen a magas százalék azt jelenti, hogy döntően egyetértenek velünk.

Az angol nyelv témakörnél meglepően alacsony a százalékérték, pedig ennek tanítása szerintünk megkerülhetetlen a mai korban. Egyrészt a programok nyelve angol, másrészt a szakirodalmak jelentős része is csak angolul érhető el, s a külföldi megrendelők is többnyire angolul kommunikálnak.

Örvendetes, hogy a kitöltők fontosnak érzik az alapvető tipográfiai ismeretek oktatását is, hiszen betűkkel is kell foglalkozniuk a munka során a formakészítőknek, a PDF-ek esetleges javításakor.

A Scroll alapszintű tanításáról megoszlanak a vélemények. Pedig nagyon nagy százalékban használják a nyomdák. Az alacsony szavazat talán annak szól, hogy ezt nem fontos önálló tárgyként tanítani, ami egyezik a mi véleményünkkel, de szerintünk mindenképpen hasznos, ha a végzett tanuló már egy termelésirányító programmal, a segítségével készített munkatáskával dolgozni tud.

A csomagolástechnológia a nyomdaipar egyik legdinamikusabban fejlődő ágazata. Nehezen kikerülhet a közeli jövőben, és az, hogy ilyen elutasítást kapott, talán annak köszönhető, hogy sok nyomda viszonylag kevés csomagolóanyagot gyárt jelenleg, így nem is érzik szükségét annak, hogy ezt oktassák. Ugyanakkor a képzésnek

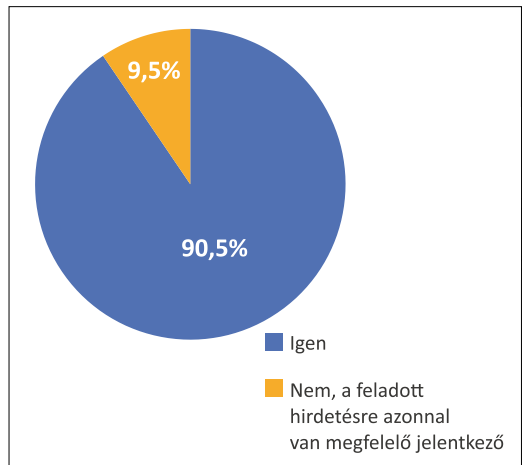
4. ábra. Ofszet formakészítő szakma néhány jellemző témakörének oktatását hányan javasolják

a közeli jövőre kell koncentrálnia, ahol valószínűleg a csomagolással kapcsolatos nyomdaipari tevékenység emelkedik.

Az egyéb nyomtatási technológiák egyrészt néha felmerülnek egy-egy speciális munkánál, másrészt, véleményünk szerint, az elméleti oktatás egyfajta szakmai alpműveltséget is kell, hogy adjon, ezért is vettük a listába.

A digitális nyomtatás oktatásának mellőzése manapság nehezen képzelhető el, alacsony szavazati százaléka elgondolkodtató. Sokan nem tekintik a digitális nyomtatást a nyomdaipar részének, talán ezt jelentheti a kevés szavazat.

Az ISO 12647-2 szabvány alapján dolgozik minden nyomda, a szabvány előírásainak kell megfelelni annak a nyomtatnak, mely a CtP által előállított lemezről készül. Természetesen ez a téma a color management tantárgy oktatásának részét kell, hogy képezze. Az alacsony szavazat azt is jelentheti, hogy kiemelten nem kell vele foglalkozni.

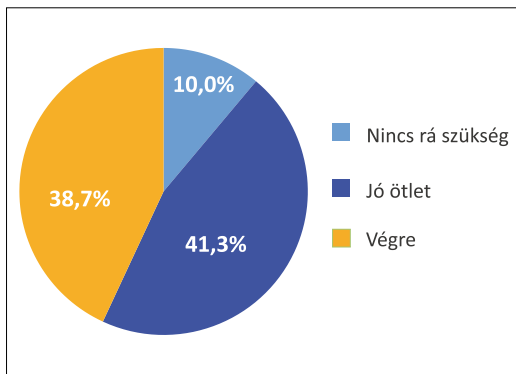

5. ábra. Tapasztalható-e a gyártás-előkészítőknél munkaerőhiány?

GYÁRTÁS-ELŐKÉSZÍTŐ

A második kérdéscsoportban a Gyártás-előkészítő munkakör szakmaként oktatásáról kérdeztük a résztvevőket. Ahogy az 5. ábrán látható, a kitöltők 9,5%-a tapasztalja csak, hogy a feladott hirdetésre azonnal van megfelelő jelentkező.

Arra kérdésre, micszólnának, ha a Gyártás-előkészítő iskolai keretek között, szakmaként kerülne oktatásra, a megkérdezettek 10%-a mondott nemet, ahogy ez a 6. ábrán látható. Számi-

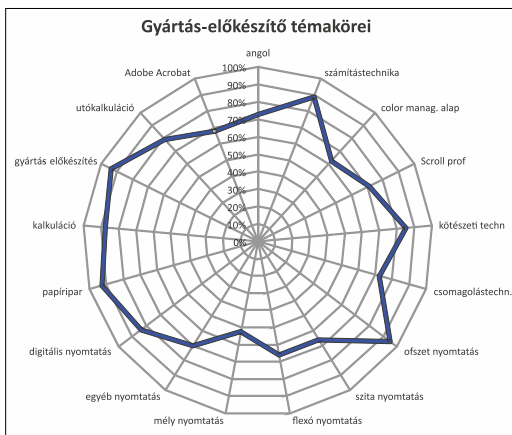
6. ábra. A Gyártás-előkészítő szakma támogatottsága

tottunk rá, hogy többen fogják ellenezni, mint az Ofset formakészítőt, de arányuk így is csekély.

A Gyártás-előkészítő szakmához is összeállítottunk néhány jellemző témakört, melyek ismerete a technikusképzésben szükségesnek tűnik. Természetesen itt sem tudtunk a teljességre törekedni. A témakörökről is megkérdeztük a szakemberek véleményét. A kérés arra irányult, hogy jelölje be a következők közül azokat, amely témaköröket szükségesnek lát a Gyártás-előkészítő szakma oktatásánál.

- ◆ angol nyelv (72,5%)
- ◆ számítástechnikai alapismeretek (88,8%)
- ◆ color management alapok (62,5%)
- ◆ Scroll professzionális szint (71,3%)
- ◆ kötészeti technológiák, hajtogatások stb. (85%)
- ◆ csomagolóstechnológia (72,5%)
- ◆ ofsetnyomatás (95%)
- ◆ szitanyomatás (66,3%)
- ◆ flexónyomatás (66,3%)
- ◆ mélynyomatás (52,5%)
- ◆ egyéb nyomtatási technológiák (70%)
- ◆ digitális nyomtatás (83,8%)
- ◆ papíripari ismeretek (92,5%)
- ◆ kalkuláció készítése (87,5%)
- ◆ gyártás-előkészítés folyamata (93,8%)
- ◆ utókalkuláció folyamata (78,8%)
- ◆ ISO 12647-2 szabvány (63,7%)
- ◆ Adobe Acrobat használatának ismerete (67,5%)

A témakörök végén zárójelben feltüntettük, hogy a kitöltők hány százaléka értene egyet annak oktatásával. Az eredményt grafikusán is szemléltettük a 7. ábrán. Mivel minden témakör 50% feletti szavazatot kapott, így azt kell mondanunk, hogy a kitöltők többsége egyetértett ezek oktatásával. A Scrollra vonatkozó kérdésnél elég magas száza-

7. ábra. Gyártás-előkészítő szakma néhány jellemző témakörének oktatását hányan javasolják

lékot kaptunk, szemben az Ofset formakészítés szakmánál feltett kérdésünkre.

A Gyártás-előkészítő szakma egy nagyon komplex tudásra épülő szakemberképzést jelent, ahol a nyomdaipar szinte minden szegmensét ismerni kell. Nyilvánvalóan az oktatás során nem lehet minden nyomda igényeit kielégíteni, így például a tekercsnyomatás ismertetése valószínűleg kevésbé lenne hangsúlyos, ahogy a mélynyomatás is. A nyomdák a helyi gyártási sajátosságait mindenképpen meg kell, hogy ismertessék majd a technikusokkal. Azonban a végzett szakemberek megfelelő alapokkal rendelkeznenek, akiket nem az alapoktól kellene tanítani.

Kérdőívünkben nem tantárgyakat soroltunk fel, csak az egyes tantárgyakban esetleg szereplő témaköröket. Tettük mindezt azért, hogy felhívjuk a figyelmet, ezek a munkakörök nem betanított munkák, hanem komoly elméleti és gyakorlati tudásra épülő szakmai oktatást igénylő hiányzó szakmák. A végzett szakemberek több feladatot is képesek lennének ellátni, így a gyártás-előkészítő különböző vezetői posztokban is megfelelő lehet, míg az ofset formakészítő hasznos tagja lehetne akár a color management, akár a minőség-ellenőrzés osztálynak.

Az, hogy ezek a hiányzó szakmák ténylegesen rákerülnek-e az oktatási intézmények palettájára, még a jövő kérdése, de a szakma támogatja oktatásukat. Mindenképpen fontos lenne gyorsított eljárásban elkezdni oktatásukat, mert a szakmunkáshiány égető probléma iparágunkban, nem lehet éveket várni. Nincs annyi idő.